

SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMAS

Sveikatos raštingumo duomenų apžvalga

Vilniaus miesto savivaldybės atvejis

2018 METŲ TYRIMO DUOMENŲ APŽVALGA

PARENGĖ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS SPECIALISTĖ ŽYDRA IKAMIENĖ

Turinys

Įvadas	1
Suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų sveikatos raštingumo tyrimo rezultatai.....	3
Suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų sveikatos raštingumo lygių struktūra.....	3
Suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų riboto (nepakankamo) sveikatos raštingumo paplitimas	4
Riboto (nepakankamo) sveikatos raštingumo paplitimas skirtingose suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų grupėse.....	5
Išvados	7

Sveikatos raštingumas yra suprantamas kaip gebėjimas ieškoti ir suprasti įvairiais informacijos kanalais perduodamą informaciją apie sveikatą.

Lietuvos Respublikos sveikatos ministro įsakyme sveikatos raštingumas apibrėžiamas kaip pažintiniai ir socialiniai įgūdžiai (gebėjimai), nulemiantys asmenų motyvaciją ir kompetenciją gauti ir suprasti informaciją ir ja visais būdais naudotis, siekiant stiprinti ir palaikyti gerą sveikatą.

Įvadas

Vilniaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras 2018 metais atliko Vilniaus miesto savivaldybės suaugusiųjų gyventojų gyvenamosios tyrimą. Tyrimas atliktas vykdant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą, nurodantį savivaldybėse periodiškai atlikti suaugusiųjų gyvenamosios tyrimus. Į tyrimą buvo įtraukti ir sveikatos raštingumo tyrimo klausimai (sutrumpintas Europos sveikatos raštingumo tyrimo klausimynas HLS-EU-Q16, kurį į lietuvių kalbą išvertė Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras).

Suaugusiųjų apklausa Vilniaus miesto savivaldybėje atlikta 2018 metų balandžio–gegužės mėnesiais. Apklausa atlikta vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvenamosios tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika, naudotas su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija suderintas klausimynas. Formuota reprezentatyvi apklausos imtis. Apklausta 433 gyventojai: 194 vyrai (44,8 proc.) ir 239 moterys (55,2 proc.).

Vilniaus visuomenės sveikatos biuras, remdamasis Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro parengtais metodiniais patarimais¹, apskaičiavo suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų bendrąjį sveikatos raštingumo lygį (indeksą) pagal tris jo sritis: sveikatos priežiūrą, ligų prevenciją, sveikatos stiprinimą (1 pav).

¹[[http://www.smlpc.lt/media/image/Naujienoms/2017%20metai/Lankstukai/Sveikatos_rastingumo_vertinimas.%202017%20\(1\).pdf](http://www.smlpc.lt/media/image/Naujienoms/2017%20metai/Lankstukai/Sveikatos_rastingumo_vertinimas.%202017%20(1).pdf)]

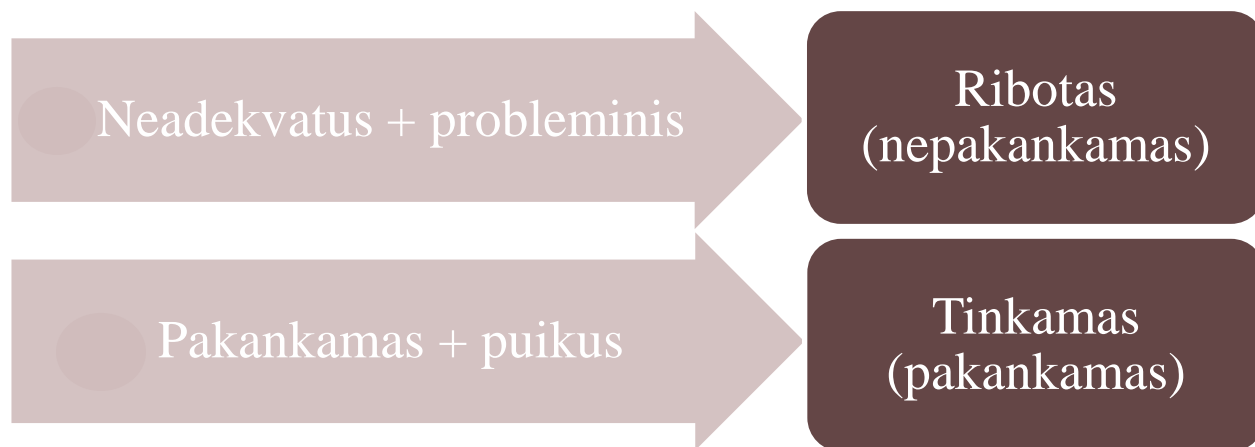
1 pav. Sveikatos raštingumo lygių sritys

1 lentelė Sveikatos raštingumo matrica (duomenų šaltinis – SMLPC)

Sveikatos raštingumo domenai (dalys)	Pasiekti, gauti, aktualią sveikatos informaciją	Suprasti aktualią sveikatos informaciją	Kritiškai įvertinti atsitinkti aktualią sveikatos informaciją	Panaudoti, pritaikyti aktualią sveikatos informaciją
Sveikatos priežiūra	Gebėjimas rasti informaciją medicininiuose leidiniuose	Gebėjimas suprasti medicininę informaciją ir suvokti jos prasmę	Gebėjimas interpretuoti ir įvertinti medicininę informaciją	Gebėjimas priimti informacija pagrįstą sprendimą medicininiu klausimu
Ligų prevencija	Gebėjimas pasiekti informaciją apie rizikos veiksnius	Gebėjimas suprasti informaciją apie rizikos veiksnius ir suvokti jos prasmę	Gebėjimas interpretuoti ir įvertinti informaciją apie rizikos veiksnius	Gebėjimas kritiškai vertinti informacijos apie rizikos veiksnius svarbą ir aktualumą
Sveikatos stiprinimas	Gebėjimas atnaujinti savo žinias sveikatos klausimais	Gebėjimas suprasti su sveikata susijusią informaciją, jos reikšmę	Gebėjimas interpretuoti ir įvertinti informaciją sveikatos klausimais	Gebėjimas suformuluoti apgalvotą nuomonę sveikatos klausimais

Į visus sveikatos raštingumo klausimus atsakė 313 (72,3 proc.), sveikatos priežiūros – 355 (82 proc.), ligų prevencijos – 353 (81,5 proc.), sveikatos stiprinimo – 376 (86,8 proc.) respondentai.

Vadovaujantis Europos sveikatos raštingumo tyrimo metodika, buvo apskaičiuoti sveikatos raštingumo lygiai (indeksai), suskirstyti į 4 kategorijas: neadekvatus (0–25), probleminis (>25–33), pakankamas (>33–42) ir puikus (>42–50). Kategorijos sugrupuotos į 2 grupes: ribotas (nepakankamas) (0–33) ir tinkamas (pakankamas) (>33–50) (2 pav.). Riboto (nepakankamo) sveikatos raštingumo grupė praktiniu požiūriu yra įdomi ir reikšminga sveikatos mokymo ir ligų prevencijos praktikai, nes į ją ir reikia labiausiai orientuotis didinant gyventojų sveikatos raštingumo kompetencijas.

2 pav. Sveikatos raštingumo lygių suskirstymas

Apklauso duomenys analizuoti statistine programa „SPSS Statistics 25.0“. Tikrinant statistines hipotezes, pasirinktas pasikliautinumo lygmuo $P = 95$ proc., o reikšmingumo lygmuo $\alpha = 0,05$. Skirtumas tarp grupių laikytas statistiškai reikšmingu, kai gauta p reikšmė buvo mažesnė nei 0,05.

Suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų sveikatos raštingumo tyrimo rezultatai

Suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų sveikatos raštingumo lygių struktūra

Remiantis tarptautine sveikatos raštingumo indeksų skaičiavimo metodika, analizei atrenkami tik tie respondentai, kurie atsakė į sveikatos raštingumo klausimus (1–16), pateikdami atsakymo variantus nuo 1 iki 4; respondentai, pažymėję atsakymus „nežinau“, į duomenų analizę neįtraukiami. 2-oje lentelėje pateiktos sveikatos raštingumo indeksų aprašomosios charakteristikos.

2 lentelė. Sveikatos raštingumo indeksų aprašomosios charakteristikos

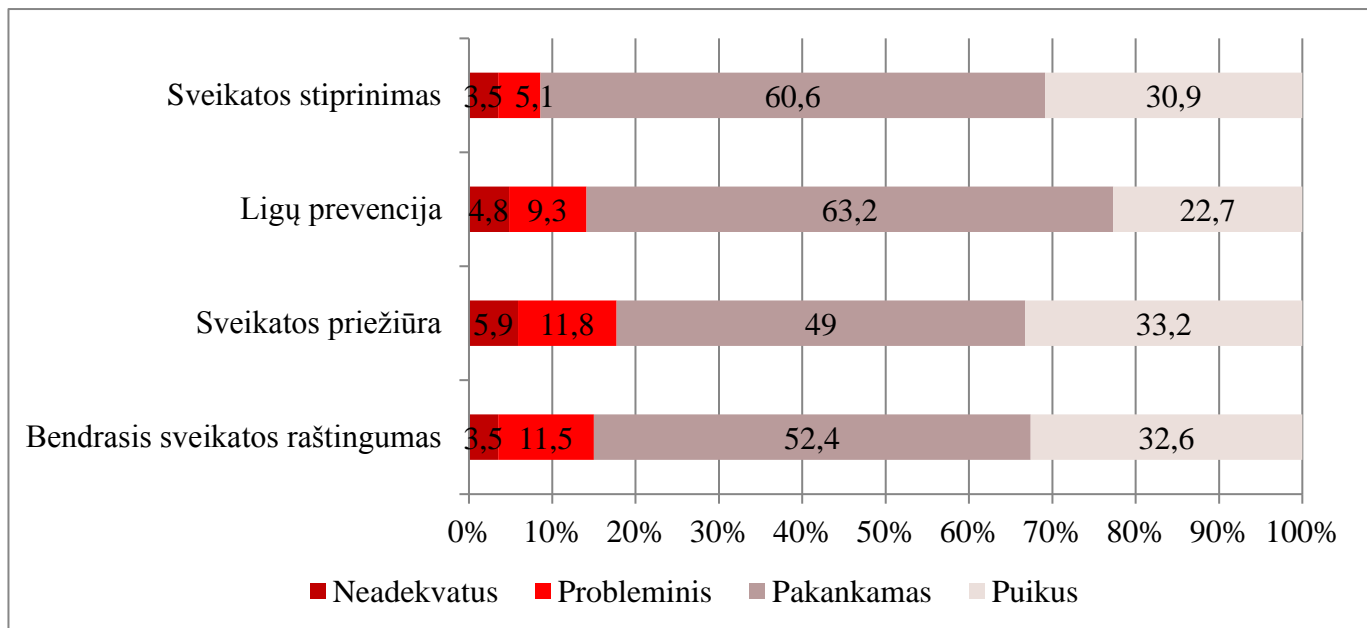
Sveikatos raštingumas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Bendrasis sveikatos raštingumas	313	37,6	7,4
Sveikatos priežiūra	355	37,4	8,3
Ligų prevencija	353	36,5	7,4
Sveikatos stiprinimas	376	38,2	7,7

Tyrimo duomenimis, didžiosios daugumos (85 proc.) suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų bendrasis sveikatos raštingumo lygis yra pakankamas arba puikus, 15 proc. ribotas (neadekvatus) (3 lentelė).

Palyginimui – suaugusių Lietuvos gyventojų, kurių bendrasis sveikatos raštingumo lygis pakankamas arba puikus dalis – 60 proc., o tokių, kurių ribotas (neadekvatus arba probleminis), – 40 proc.

3 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų sveikatos raštingumo lygių struktūra

Sveikatos raštingumas	N	Sveikatos raštingumo indekso grupės, abs.sk., proc.							
		Neadekvatus		Probleminis		Pakankamas		Puikus	
		N	Proc.	N	Proc.	N	Proc.	N	Proc.
Bendrasis sveikatos raštingumas	313	11	3,5	36	11,5	164	52,4	102	32,6
Sveikatos priežiūra	355	21	5,9	42	11,8	174	49	118	33,2
Ligų prevencija	353	17	4,8	33	9,3	223	63,2	80	22,7
Sveikatos stiprinimas	376	13	3,5	19	5,1	228	60,6	116	30,9

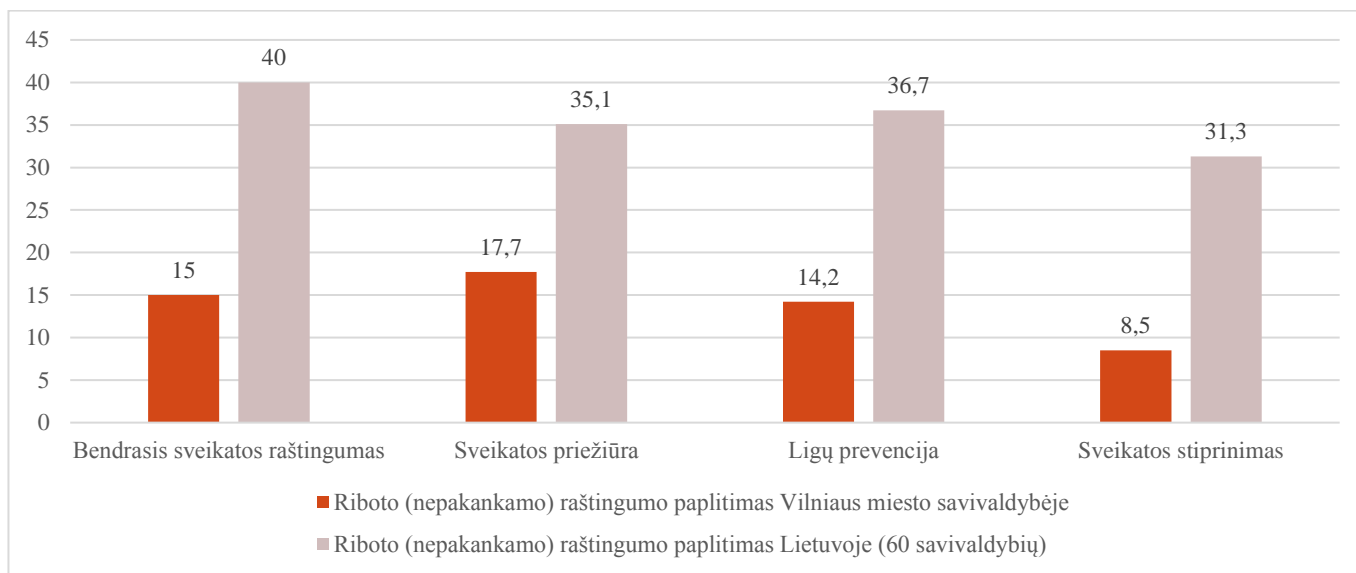

3 pav. Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų sveikatos raštingumo lygių struktūra (proc.)

Suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų riboto (nepakankamo) sveikatos raštingumo paplitimas

Suaugusių sostinės gyventojų, kurių bendrasis sveikatos raštingumas buvo ribotas, (nepakankamas) dalis – 15 proc. Mažiausias riboto (nepakankamo) raštingumo lygis buvo nustatytas sveikatos stiprinimo srityje (8,5 proc.), didžiausias – sveikatos priežiūros srityje (17,7 proc.).

Apibendrintais visų 60-ies Lietuvos savivaldybių gyventojų apklausos duomenimis, didžiausias riboto (nepakankamo) raštingumo lygis buvo nustatytas ligų prevencijos srityje (36,7 proc.), mažiausias – sveikatos stiprinimo srityje (17,7 proc.) (4 pav.).

4 pav. Suaugusių Vilniaus miesto ir Lietuvos gyventojų riboto (nepakankamo) raštingumo lygio paplitimo (proc.) pagal sveikatos raštingumo sritis palyginimas

4 lentelė. Riboto (nepakankamo) sveikatos raštingumo paplitimas

Sveikatos raštingumas	N	Iš jų nepakankamas raštingumas		
		n	Proc.	95 proc. PI*
Bendrasis sveikatos raštingumas	313	47	15	11,38–19,30
Sveikatos priežiūra	355	63	17,7	14,03–21,98
Ligų prevencija	353	50	14,2	10,81–18,10
Sveikatos stiprinimas	376	32	8,5	6–11,66

Riboto (nepakankamo) sveikatos raštingumo paplitimas skirtingose suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų grupėse

Analizuojant duomenis nustatyta statistiškai reikšmingi nepakankamo bendrojo sveikatos raštingumo skirtumai tarp amžiaus grupių: vyriausių (65+) respondentų grupėje buvo nustatyta didžiausia dalis (31,3 proc.) ribotu (nepakankamu) raštingumu pasižyminčių respondentų (5 lentelė).

5 lentelė. Riboto (nepakankamo) bendrojo sveikatos raštingumo paplitimas atskirose gyventojų grupėse

Grupė	N	Iš jų nepakankamas raštingumas		p
		Abs. sk.	Proc.	
Lytis				
Vyrai	133	22	16,5	0,52
Moterys	180	25	13,9	
Amžiaus grupė (metai)				
18–44	129	9	7	0,00
45–64	85	7	8,2	
65+	99	31	31,3 *	

Analizuojant duomenis nustatyta statistiškai reikšmingi nepakankamo bendrojo sveikatos raštingumo skirtumai tarp amžiaus grupių: vyriausių (65+) respondentų grupėje buvo nustatyta didžiausia dalis (34,7 proc.) ribotu (nepakankamu) raštingumu pasižyminčių respondentų (6 lentelė).

6 lentelė. Riboto (nepakankamo) sveikatos priežiūros srities sveikatos raštingumo paplitimas atskirose gyventojų grupėse SP

Grupė	N	Iš jų nepakankamas raštingumas		p
		Abs. sk.	Proc.	
Lytis				
Vyrai	155	29	18,7	0,68
Moterys	200	34	17	
Amžiaus grupė (metai)				
18–44	146	12	8,2	0,00
45–64	91	10	11	
65+	118	41	34,7*	

Analizuojant duomenis nustatyta statistiškai reikšmingi nepakankamo bendrojo sveikatos raštingumo skirtumai tarp amžiaus grupių: vyriausių (65+) respondentų grupėje buvo nustatyta didžiausia dalis (27,5 proc.) ribotu (nepakankamu) raštingumu pasižyminčių respondentų (7 lentelė).

7 lentelė. Riboto (nepakankamo) ligų prevencijos srities sveikatos raštingumo paplitimas atskirose gyventojų grupėse

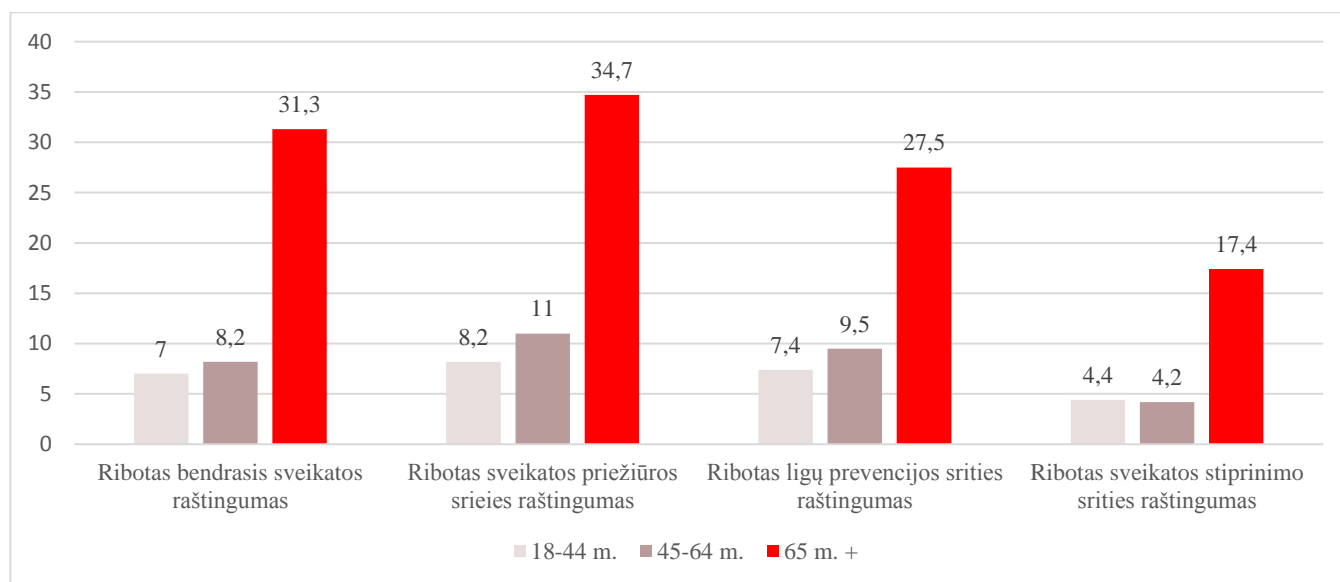
Grupė	N	Iš jų nepakankamas raštingumas		p
		Abs. sk.	Proc.	
Lytis				
Vyrai	154	26	16,9	0,2
Moterys	199	24	12,1	
Amžiaus grupė (metai)				
18–44	149	11	7,4	0,00
45–64	95	9	9,5	
65+	109	30	27,5*	

Analizuojant duomenis nustatyta statistiškai reikšmingi nepakankamo bendrojo sveikatos raštingumo skirtumai tarp amžiaus grupių ir lyties. Vyriausių (65+) respondentų grupėje buvo nustatyta didžiausia dalis (17,4 proc.) ribotu (nepakankamu) raštingumu pasižyminčių respondentų, o vyrų, pasižyminčių ribotu raštingumu, dalis (11,9 proc.) buvo statistiškai reikšmingai didesnė nei moterų (5,8 proc.) (8 lentelė).

8 lentelė. Riboto (nepakankamo) sveikatos stiprinimo srities sveikatos raštingumo paplitimas atskirose gyventojų grupėse

Grupė	N	Iš jų nepakankamas raštingumas		p
		Abs. sk.	Proc.	
Lytis				
Vyrai	168	20	11,9*	0,03
Moterys	208	12	5,8	
Amžiaus grupė (metai)				
18–4	159	7	4,4	0,00
45–64	96	4	4,2	
65+	121	21	17,4*	

Toliau (5 pav.) pateikiamas riboto (nepakankamo) raštingumo lygio paplitimo palyginimas pagal amžiaus grupes.

5 pav. Vilniaus miesto gyventojų riboto (nepakankamo) raštingumo lygio paplitimo palyginimas pagal amžiaus grupes(proc.)

Išvados

1. Daugumos (85 proc.) suaugusių Vilniaus miesto savivaldybės gyventojų bendrasis sveikatos raštingumo lygis yra pakankamas arba puikus, 15 proc. – ribotas (neadekvatus).

2. Mažiausias riboto (nepakankamo) raštingumo lygis buvo nustatytas sveikatos stiprinimo srityje (8,5 proc.), didžiausias – sveikatos priežiūros srityje (17,7 proc.).

3. Tyrimo duomenimis, Vilniaus miesto savivaldybės gyventojai pasižymi aukštesniais sveikatos raštingumo rodikliais, lyginant su bendrais Lietuvos gyventojų sveikatos raštingumo rodikliais.

4. Žemiausias suaugusių vilniečių sveikatos raštingumo lygis (visose sveikatos raštingumo srityse) nustatytas tarp vyresnio amžiaus (65m. +) gyventojų, o sveikatos stiprinimo srityje – tarp vyrų.